

Herpainé Márkus Ágnes - Kaló Róbert -Sarlósi Tibor

Regionális Szociálpolitikai Tervezési és Fejlesztési Hálózat – eredmények és továbblépési lehetőségek

A területi szemlélet szociális ágazaton belüli „meghonosítása” és a regionális politikának a szociális ágazattal való összekapcsolása érdekében, hosszas előkészítést követően, 2003. július 15-én indult el az a „Regionális Szociálpolitikai Tervezési és Fejlesztési Hálózat” program (RSZTFH), amelynek első szakasza sikeresen lezárult. Az Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium által finanszírozott, a Minisztérium – akkor még – Szociális Stratégiai Önálló Osztálya és a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet szoros együttműködésével irányított programban újszerű módon és aktuális, időszerű feladatok megoldásában működnek együtt szociális és területfejlesztésben érintett szereplők, elsősorban a regionális szociális forrásközpontok és a regionális fejlesztési ügynökségek. Írásunk a program első évét, a folytatás szükségességét és a felmerült legfontosabb kérdéseket, a szociális szakma további képviselőinek lehetséges kapcsolódási pontjait ismerteti.

1. A Hálózat létrehozása

Hazánkban a szociálpolitikai fejlesztési tervek/fejlesztések elsősorban országos és megyei, ill. a legutóbbi években helyi szinten íródtak/történtek, más területi egységekre – városkörnyékekre, kistérségekre, régiókra – kiterjedő tervek és programok csak elvétve készültek. A „Szociális igazgatásról és szociális ellátásokról” rendelkező 1993. évi III. törvény kötelezi minden 2000 főnél nagyobb lélekszámú település önkormányzatát, hogy szociális szolgáltatástervezési koncepciót fogalmazzon meg. A koncepciók települési és megyei szinten készülnek, azonban a települések terveinek összhangban kell lenniük a megyei koncepció irányával. A megyei koncepciók tehát a tervezési hierarchiában magasabb szinten jelennek meg, fentről lefelé irányulóan vezérlik a folyamatot.

Ettől eltérően egy másik, az ágazat ellátásszervezése szempontjából különösen adekvátnak tekinthető területi egységet, a kistérséget célozza meg egy másik, a Minisztériumban évekkel ezelőtt indult kezdeményezés. A „Megyei Területfejlesztési Tanács és az ESZCSM

szereződése alapján 14 kistérséget támogattak eddig, hogy azok helyi szakemberek és/vagy külső szakértők bevonásával elkészítsék az adott térség hároméves kistérségi szociális felzárkóztató programját”.

A Tervezési Hálózat (RSZTFH) azonban az ágazatunk számára viszonylag újnak tűnő színteret, a régiót állítja a tervezés és a fejlesztés középpontjába számos fontos szakmafejlesztési, forrásszervezési és gyakorlati megfontolásból. A régió az a közigazgatási egység, amely amellet, hogy az Európai Unió által elsődlegesen támogatott területi egység szerepét tölti be, az érdekegyeztetés fontos színtere is. Az Unió regionális politikája értelmében a régió az a tervezési ill. statisztikai egység, amelynek fejlesztésével lehetünk képesek a területi (országon belüli és határokon átnyúló), gazdasági és társadalmi különbségek mérséklésére.

Ezen adottságokra építve, ezeket felhasználva a program létrehozta a szociális ágazat regionális szintű hálózatát, valamint elindult az a folyamat, melynek során bekapcsolódik a régiók önálló tervezésébe is, mindezt egy szoros, humán ágazatok közötti kapcsolatrendszer kiépítésével egyetemben. A hálózat kiépítésével a program felvállalta azt a szerepet is, hogy kísérletet tesz a régiókon belül humán és területfejlesztés területén aktívan tevékenykedő és alkotó szakemberek bekapcsolására a hálózatba, „egy asztalhoz” történő meghívásukra, ezáltal biztosítva az ágazaton belüli ill. az ágazatközi együttműködések megjelenését, közös céljaink feltárása és megvalósítása érdekében.

A program gazdái, irányítói és koordinálói (Oross Jolán és Ulicska László az ESZCSM, valamint Gyuris Tamás, Herpainé Márkus Ágnes és Sarlósi Tibor az NCSSZI részéről) nem egy új intézményt szándékoztak létrehozni – nagyon sokszor és sok helyen találhatunk ilyenre is példát –, hanem a már meglévő kapacitások megerősítésével, kibővítésével az eddigi eredményekre alapozva, azokból merítve újat alkotni.

2. A Hálózat felépítése, szereplői, céljai

„A Hálózat elsőrendű funkciója a regionális szociálpolitikai tervezés elősegítése érdekében szakmai, szakmaközi kapcsolatok kiépítése, fenntartása és információ közvetítése. Ennek érdekében a program a következő célok elérését vállalta *(és teljesítette – S.T.)* az első szakaszában:

- A hét régióban a *regionális szociálpolitikai fejlesztési tervek és programok* kidolgozásának előkészítése és támogatása:
 - az adott régió humán fejlesztési programjainak áttekintésével, az illeszkedések és potenciális együttműködők megtalálásával
 - a Regionális Fejlesztési Tanácsok és a szociális területtel rokon ágazatok társfinanszírozási feltételeinek feltárásával
 - a programkidolgozásra bevonható szakértők, munkacsoportok felkutatásával
 - regionális szociális helyzetértékelések elkészítése, különös tekintettel a társadalmi kirekesztés kérdésköreire.
- Valamennyi régióban a humán ágazatok között szoros együttműködés kialakítása, *hálózatépítés* lehetőség szerint minél szélesebb körben, a humán szférában jelentős szerepet játszó, innovatív szervezetekkel, intézményekkel annak érdekében, hogy:
 - az uniós forrásokat pályázó partnerségek megfelelő körből szerveződhesse
 - a szociális szféra mozgástere bővüljön más szakmákkal határos területeken
 - valamint erősödjön a szociálpolitikai-társadalompolitikai lobby a területi és az ágazati döntés-előkészítő szinteken”

E célok és a vállalt feladatok teljesítése érdekében a program a feladatok nagy hányadát minden régióban egy háttérintézményhez telepítette. A Hálózat regionális bázisait a már a kilencvenes évek óta működő Regionális Szociális Forrásközpontok képezik, országos szinten pedig a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet Regionális Munkacsoportja irányítja a munkát. A meghívásos pályázat útján kiválasztott forrásközpontok bevonását több tényező is alátámasztotta.

A kiválasztott forrásközpontok vállalták, hogy a program támogatásából olyan fiatal és lelkes kollégát foglalkoztatnak az adott régióban, akinek szakértelmére, valamint a forrásközpontok szervezeti tapasztalataira alapozva kiépíthető és regionális szinten működtethető a Szociálpolitikai Tervezői Hálózat. Az intenzív munka, az egymásrautaltság és a feladat hatalmas volta valódi csapattá kovácsolta a regionális szociálpolitikai referensek:

Dél-alföldi Régió – Seres Gyöngyi, gyseres@strobeth.hu

Dél-dunántúli Régió – Arany Orsolya, szocref@ddrfk.hu

Észak-alföldi Régió – Szabó Beáta, eselyfk@axelero.hu

Észak-magyarországi Régió – Goldmann Róbert, robert.goldmann@ncsszi.hu

Közép-dunántúli Régió – Vincze Erika, Horváth Tamás, ertedveled@freemail.hu

Közép-magyarországi Régió – Kaló Róbert, kalo.robert@bszf.hu

Nyugat-dunántúli Régió – Antal Zsuzsanna, zsuzsa.antal@rszfk.hu

és a program irányítóinak hálózatát. A lelkes fiatal csapat komoly munkát végzett az elmúlt év során, az egymást erősítő együttműködés és az adekvát működésmódok közös kidolgozása, valamint a háttértechnikák – elsősorban az internet kínálta lehetőségek – és a meglévő kapcsolati hálók tudatos alkalmazása is sok hozadékkal bírt. Mindezek okán joggal feltételezzük: a program folytatása során a már kiépült regionális és ágazatközi kapcsolatok tovább bővülnek és a jelenlegi csapat az újakkal tovább erősödik.

Fentiek nem csupán a lelkes emberek közös munkájának véletlen hozadékai: a program céljai között szerepelt a munkatársak folyamatos „képzése-önképzése” és az együttműködéseik támogatása is. A Hálózatnak olyan szakemberekre van szüksége, akik a szociálpolitikát, a szociálpolitikai fejlesztéseket össze tudják kapcsolni a területfejlesztéssel képesek a területi (regionális) szemléletmód/gondolkodás elsajátításával olyan komplex stratégiák kidolgozására és társadalmazására, amelyek a régió és az ágazat érdekeit közös érdekké kovácsolják.

3. Eddigi tevékenységek, eredmények

A megfelelő felkészültséggel bíró munkatársakból álló, együttműködő csapat megerősítését és a további szakemberek bevonását célozták a rendszeres képzések, tréningek, műhelymunkák, valamint a program részeként megszervezett I. Országos Konferencia (Emberi Erőforrások Erősítése, Szombathely, 2003 decemberében). A hatékony információáramlás megteremtése egy zárt, szakmai elektronikus levelezőlista segítségével valósult meg, mely a program teljes időtartama alatt zökkenőmentesen működött. (E rendszerben rejlő, további kiaknázatlan lehetőségekről szól írásunk „Informatika a tervezői hálózatban” című fejezete)

A program első hónapjában összeállításra került régióinkét egy *adatbázis*, amely tartalmazza az eddig elkészült, és a humán ágazatokat, valamint a területfejlesztést érintő területi szintű, elsősorban regionális fejlesztési dokumentumokat. Ez gyűjtemény folyamatosan bővült/bővül, elérhető a Budapesti Szociális Forrásközpont honlapján (www.bszf.hu), az érdeklődők

számára letölthető. A fejlesztési dokumentumok e specifikus gyűjteményének összeállításához forrásul a Regionális Forrásközpontok, a Regionális Fejlesztési Ügynökségek, ágazati intézmények, minisztériumok és a Világháló adatbázisai szolgáltak.

A Regionális Szociálpolitikai Tervezési és Fejlesztési Hálózat program keretén belül elkészült mind a hét régióban egy Regionális Szociális Helyzetelemzés. A nyár során kezdődik ezen dokumentumok társadalmi, szakmai vitája, amelyek, építve az adott régió sajátosságaira, lehetséges stratégiai célokat is megfogalmaznak mind az ágazat, mind a regionális döntéshozók számára. A helyzetelemzések – amelyek a hét régióra és az ágazat egészére vonatkozóan készülnek – közös szempontrendszerükben, szerkezetükben, felépítésükben alkalmazkodnak az európai uniós elvárásoknak megfelelő Nemzeti Fejlesztési Tervhez, a készülő Átfogó Fejlesztési Tervhez, valamint az eddig elkészült és elfogadott regionális területfejlesztési koncepciókhoz, ágazatunkat érintő helyzetelemzésekhez, fejlesztési tervekhez, tartalmukban azonban a regionális sajátosságok és szociálpolitikai megközelítések egymáshoz illeszkedő alkalmazására törekednek. (E megállapítás súlya az utolsó, „Új kihívások” fejezetben leírt várható események ismeretében érthető meg igazán.)

A fentebb említett közös szempontrendszer – melynek kidolgozásában részt vett Drosztné Kánnai Magdolna (ESZCSM), aki ma az ágazati helyzetelemzés és stratégia elkészítésének felelőse – struktúrája röviden, a fő fejezetekre szorítkozva:

1. Bevezetés, programozási környezet
2. Társadalmi-gazdasági helyzetkép
3. A régió szociális helyzetét és a társadalmi kohézióját meghatározó körülmények
4. Kirekesztődés
5. Településszerkezet – közigazgatás – szociális igazgatás, ellátás
6. A régió szociális ellátórendszere
7. Az ellátórendszer helyzete ellátási területenként
8. Innováció a szociális szférában

A helyzetelemzések elkészítéséhez az Unió által is elfogadott források, Központi Statisztikai Hivatal (KSH) által gyűjtött és hozzáférhetővé tett adatok kerültek felhasználásra elsősorban, ahol indokolt volt, ott megjelenítve alternatív, reprezentatív adatsorokat is. Az adatok gyűjtésénél és feldolgozásánál kiemelt szempont volt a dinamikus vizsgálat (1998-2002, ahol lehetett, 1993-tól), és a kistérségi szinten való összegzés. (Mint az Új kihívások fejezetben írtak jelzik: a tervezés összhangban van a most elfogadás alatt álló, a 2. Nemzeti Fejlesztési Terv helyzetelemzését szabályozó Fundamentum projekt elvárásaival. Ez utóbbi 1993-2003-ig tartó elemzést vár el az egyes ágazatok tervezőitől.)

Az adatokból készült legtöbb táblázat és térkép kistérségi szinten vizsgálja a szegénység, kirekesztődés, foglalkoztatottság, intézményi kiépültség, szolgáltatásokhoz való hozzáférés jelenségeit, lehetővé téve az összehasonlítást adott megyei, regionális ill. országos adatokhoz, állapothoz. A helyzetelemzésekhez további *szakmai információkat* a forrásközpontok, az NCSSZI, a szociális módszertani intézmények, különféle kutatóhelyek – különösen a Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatóközpontjai, a TÁRKI és az ELTE műhelyei –, felsőfokú intézmények, elemző tanulmányok, valamint kutatási jelentések szolgáltatnak. A tervezési folyamat során a Tervezői Hálózat munkatársai valamennyien hozzáfértek minden ilyen anyaghoz, interneten keresztül.

Már a dokumentumok készülésénél is jelentős szerepet kapott a *társágazatok* szakértőinek, szakembereinek előzetes felkutatás és megkeresés után a munkába történő bevonása. A program első hónapjaiban összeállításra került minden régióban egy olyan szakértői adatbázis, amelynek elkészítésénél – túl azon, hogy gondot fordítottunk arra, hogy az adott régió megyéi egyenlően legyenek reprezentálva– nagy hangsúlyt kapott a többi humán ágazat képviselőinek, szakembereinek megjelenítése is. Ezek a listák régióként eltérő nagyságúak, de átlagban 30-50 szakértő nevét tartalmazzák. Mindez többek között segítséget nyújtott a helyzetelemzések elkészítésénél közreműködő külső szakértők megtalálásában, felkérésében, valamint egy szélesebb, régióként 20-25 fős szakértői körben rendezett SWOT-analízis tavasszal történt első fordulójának lebonyolításához.

4. Informatika a tervezői hálózatban

A Regionális Szociálpolitikai Tervező Hálózat a szociális ágazat informatikai fejlesztéseiben is innovatív, előremutató szerepet vállal, illetve a szociális informatika lehetőségeit keresi, sőt jószereivel meg is teremti munkája során. A hét régióban dolgozó egy-egy referens és háttérintézményeik, valamint az országos irányítás és koordináció munkatársai a program előző szakaszában is hasznosították az információs technológia, az internetes kommunikáció jelenleg elérhető eszközeit, vívmányait.

Az egymás közötti kommunikációt jelentősen megkönnyítette a közös elektronikus levelezőlista használata, mely azon túl, hogy gyors, költségkímélő és hatékony módja a pont-multipont jellegű kommunikációnak, automatikus archiválási funkciójával visszakereshetővé teszi az egyszeri információt, és beavatkozás nélküli, spontán tudástárként funkcionál. Ezen tulajdonságai miatt ideális egy országos munkacsoport működtetéséhez.

A hálózat referenseinek feladata volt a régiót érintő információk, adatok összegyűjtése, szakértői csoportok megtalálása és elérése. A világhálón évről-évre bővülő magyar nyelvű tartalom lehetővé tette számunkra, hogy e munka során is segítségül hívjuk az internetes technikákat: sok adat, cím, szakértői anyag, bibliográfia stb. érhető el már ma is a szociálpolitikai és a regionális tervezés témakörében. Ezek az információk munkánk kezdetén még a mai helyzetnél is sokkal inkább szórványosak voltak, így jelentős időt vett igénybe ezek összegyűjtése. Másrészt a táblázatok, térképek olyan adatbázisokon (főleg a VÁTI által fenntartott KSH TEIR, azaz a Területi Információs Rendszer adatbázisán) alapultak, amelyek az internet segítségével bárhol az országban elérhetőek, hozzáférésük azonban – részben az adatok jellege miatt – korlátozott. Ezekhez a – nyilvánvalóan közcélú, ám ennek ellenére nehezen hozzáférhető – adatokhoz szintén az interneten keresztül jutottunk hozzá, majd feldolgoztuk és összesítettük, így téve azokat publikálhatóvá és publikussá.

A Tervezői Hálózat első évében az elkészült részanyagokat közös, interneten keresztül ftp-vel elérhető tárhelyen tettük a hálózatunkon belül elérhetővé. Ezzel szintén megteremtettük a földrajzi helytől független hozzáférést és a gyors, hatékony adatáramlást a munkacsoporton belül. E tárhelyünk számunkra valóságos kincsesbánya, sok adat, részdokumentum azonban, rendezetlensége okán, nem tehető nyilvánossá. Feldolgozott, használható adatbázisainkat,

táblázat-sorozatainkat, tanulmányokat, elemzéseket és természetesen az elkészült helyzetelemzéseket és készülő tervdokumentumokat hozzáférhetővé tesszük, először az NCSSZI, majd a 3SZ és a forrásközpontok honlapjain.

1. táblázat

A nyilvánosan bárki számára elérhető tervezett tartalmak

Honlap	Várható tartalom
ncsszi.hu	• Kistérségi szintű feldolgozott táblázatsorozatok• Regionális szociálpolitikai helyzetelemzések
3SZ.hu	• Regionális szociálpolitikai helyzetelemzések• Szolgáltatástervezési koncepciók
bszf.hu	• A régiók régebben készült humán fejlesztési dokumentumai

A program továbbfejlesztésével egyidejűleg a hálózat által elkészített régiós tervezési dokumentumok és a bőséges háttéranyag hozzáférhetőségét az információs társadalom technológiai vívmányait felhasználva bővítjük. Jobban elterjesztjük és általánosabbá tesszük a térinformatikai rendszerek használatát a szociálpolitikai tervezésben, ezzel is megerősítve a területi szemlélet elterjedését. Ennek érdekében az adatok nagy részét térinformatikai szoftver segítségével kistérségi bontású térképeken is ábrázoljuk, ezeket a térképeket szintén közkinccsé tesszük. Ennek érdekében térinformatikai szervert és honlapot működtetünk –reményeink szerint a közeli jövőben–, amelynek megcélzott használói a humán ágazatok szakemberei és döntéshozók egyaránt.

A hálózat későbbi feladata – a tervezésben való további részvétel mellett – az adatok regionális gyűjtése,összegzése, és egy országos, központilag működtetett regionális tervezési portálon való közzététele lehet.

A tervezett honlap

- folyamatosan aktualizált adatbázisokat,
- térképeket,
- kutatási anyagokat,
- a régiók tervezési dokumentumait,

- uniós és jogi háttéranyagokat
- valamint intézmény- és szakemberlistákat tartalmaz.

Ezen kívül tervezzük egy területi és helyi szociálpolitikai tervezéssel foglalkozó linkgyűjtemény és bibliográfia közzétételét is.

2. táblázat

A RSZTFH informatikai támogatással biztosított és tervezett funkciói

Jelen	Jövő
• Referensek, szakértők, a háttérszervezetek és a koordináció közös levelezőlistája • Közös ftp tárhely a referensek, szakértők és forrásközpont-vezetők részére • Közös webfelület az összegyűjtött régiós fejlesztési dokumentumok közzétételéhez • Az adatgyűjtési módszerek között jelentős szerepe volt az interneten fellelhető információk összegyűjtésének	• Nyilvános területi szociálpolitikai tervező portál • adatbázisok • térinformatika • kutatási anyagok • fejlesztési dokumentumok • uniós és jogi háttéranyagok • intézményi és szakértői címlista • A RSZTFH referenseinek irodái az internet-elérés biztosítása mellett szóbeli tanácsadást, tervezési segítséget is nyújtanak

5. Új kihívások

Már az előző fejezet is megfogalmazott előremutató lépéseket, terveket, kihasználható – ma még alapvetően kihasználatlan, a szakmai és a szélesebb társadalmi nyilvánosság által használatlan – lehetőségeket. Írásunk zárófejezetében röviden, vázlatosan összefoglaljuk a 2007-2013-as európai uniós tervezési ciklus által a szociális ágazat és stratégiai tervezésünk számára már ma jelentkező kihívásokat és a Tervezői Hálózatunk által e pillanatban – 2004. júliusában – érzékelt mozgásterünket, teendőinket.

Az eddigiekből is jól látható, milyen értékek, elvek és fő szempontok mentén zajlott ez idáig is a szociális ágazat 2. NFT tervezési rendszerének a kialakítása. Ezek összefoglalóan:

- a területi, ágazat- és szektorközi együttműködések,
- a szakmai és társadalmi nyilvánosság,
- innováció a működésmódokban – hálózatok hálózata, és
- a szociális informatika lehetőségei.

Legnagyobb kihívás számunkra, hogy elveink és értékeink valóban megjelenjenek a tervezés gyakorlatában – az, ahogyan működünk, reményeink szerint visszahat arra, amit képviselünk, amit leírunk. A továbbfejlesztés szempontjából felmerült, megfogalmazódott javaslatok és a program következő szakaszára megfogalmazott és elfogadott cselekvési tervek illeszkednek a fentiekhez. Itt most azon pontokat ismertetjük, vázlatosan, amelyek a szélesebb szakmai nyilvánosság számára is jelentős és szükséges új információkat hordoznak a tervezési folyamatok *jelenlegi állapotában*.

1. területi, ágazat- és szektorközi együttműködések gyakorlata a tervezésben

A Regionális Szociálpolitikai Tervezési és Fejlesztési Hálózat a kiindulás pillanatától törekedett ennek a ma oly divatos megközelítésnek a realizálására. A gyakorlati megvalósítás számtalan buktatója közül sokkal találkoztunk. Magyarország hét régiója hét külön világ, a szervezeti rendszerek, szakemberhátér, együttműködési készségek vonatkozásában is más és más mindegyik. Mára azonban regionális referenseink és a fejlesztési ügynökségek munkatársai partnerekként tudnak dolgozni. Ez az állapot vissza nem, már csak előre fejlődhet. Ehhez komoly támogatást biztosítanak a 2. Nemzeti Fejlesztési Terv kidolgozását koordináló Nemzeti Fejlesztési Hivatal elképzelései magáról a tervezési folyamatról. Ennek értelmében a régiók és az ágazatok egyenrangúak, egyaránt fogalmaznak meg fejlesztési javaslatokat. Ez a döntés elengedhetetlenül szükségessé teszi a régiók és az ágazati szakemberek, tervezők egyeztetését, közös gondolkodását.

Szervezetileg regionális és tematikus tervezői munkacsoportok jöttek/jönnek létre – és ágazatunk helyi tervezői felkészülten, háttéranyagokkal felvértezve lépnek e munkacsoportokba. Valamennyi régióban felállnak az ágazatok képviselőit egymás mellé rendelő regionális munkacsoportok, ahol már kialakult munkakapcsolatokat folytatnak a

referensek a társszakmák és a régió, különösen a humán ágazatok tervezőivel. Ugyanakkor ágazatunk tervező csoportja számára rendelkezésre állnak olyan adatbázisok és elemzések, amelyek lehetővé teszik a szociálpolitikai szempontok érvényesítését és fejlesztési javaslatok megfogalmazását abban az esetben is, ha a készülő 2. Nemzeti Fejlesztési Terv – a ma még elképzelhető egyik változat értelmében – regionális programokból állna össze.

2. Szakmai és társadalmi nyilvánosság

Az internet kínálta nyilvánosság valamennyi formája mellett megkezdődött a szakmai és a széles nyilvánosságot célzó írott sajtóban való megjelenés, összpontosítva arra a kérdésre: hol, hogyan, milyen módokon válhat bármely szakember, civil képviselő vagy probléma által érintett szolgáltatást használó a tervezési folyamat részesévé. E ponton a RSZTFH működés módjának egy fontos szakmai-módszertani kérdését érintjük. Szociális szakemberekként a tervezési folyamatot a *társadalmi tervezéssel, mint a közösségi (szociális) munka* egy fontos, idehaza kevésbé elterjedt technikájának tekintjük. Különösen fontos hát, hogy éppen a szociális ágazat fordítson kitüntetett figyelmet a Nemzeti Fejlesztési Terv kidolgozása során arra, hogy:

- az érintettek – adott társadalmi csoport, szakmai kör, a témával foglalkozó civilek és közintézmények, hivatalok – egyaránt az általuk igényelt módon és mértékben tájékoztatást kapjanak arról, mit történik.
- az érintettek érdemben részt vegyenek a tervezésben és beleszólhassanak a formálódó tervekbe.
- különösen a kirekesztett társadalmi csoportok érdekei – amennyire lehet, ezen csoportok közreműködésével is – minél több csatornán, minél több fórumon megfogalmazódjanak, míg érdemben figyelmet nem kapnak. (Erre jelenleg az ágazati és regionális munkacsoportok, valamint a fejlesztést koordináló szervezeti egységeknél van mód leginkább, a tömegkommunikáció és az internet nyilvánossága mellett.)

Ezen elvek, célok hatékony, humán szférában való gyakorlati megvalósításához nagy mértékben hozzájárulhat, ha az egyes részterületek, ágazatok szakmai-támogató-tervező stb. hálózatai egymással is kommunikálnak. Egyáltalán: tudnak egymásról, hálózataik hálózatba szerveződnek. Ezen együttműködéseket, kapcsolatépítést bármely szereplő kezdeményezheti – terveink szerint a Regionális Szociálpolitikai Tervezési és Fejlesztési Hálózat e téren is felléphet, adott régió viszonyainak ismeretében –, de javaslatainkat eljuttatjuk a regionális

tervezői munkacsoportokhoz, az Esélyegyenlőségi Kormányhivatalhoz és több lényeges hálózat szereplőjéhez. Korántsem a teljesség igényével, csupán a lehetőségek jelzéseként álljon itt egy rövid áttekintés a jelenleg élő, létező, a tervezés társadalmasításában érintett és érdekeltté tehető hálózatokról, amelyek regionálisan vagy megyei szinten épültek ki eddig.

Szociális Ágazat

- Regionális Szociálpolitikai Tervezési és Fejlesztési Hálózat
- Civil Referensek, a 10 regionális forrásközpont bázisán
- Módszertani intézmények (különböző megyei és regionális és országos szinteken)

Egészségügy

- Regionális Egészségügyi Tanácsok

Oktatás

- OKÉV – Országos Közoktatási Értékelési és Vizsgaközpontok

Foglalkoztatás

- Megyei Munkaügyi Központok (Állami Foglalkoztatási Szolgálat)
- REMEK-ek (Regionális Munkaerőfejlesztő és Átképző Központok)
- Civil kapcsolatok – EU Háló – OFA támogatással

Gyermekek és Ifjúság

- Regionális Ifjúsági Tanácsok
- Regionális Ifjúsági Szolgáltató Irodák

Informatika

- eMagyarország pontok hálózata
- Teleházak

Esélyegyenlőségi Kormányhivatal

- Nemzeti Esélyegyenlőségi Hálózat:

Az Esélyegyenlőségi Kormányhivatal által működtetett hálózat, a 19 megyében és a fővárosban kiépült rendszer. (Valamennyi megyeszékhelyen, Budapesten, valamint Zalában még Nagykanizsán jöttek létre az Esélyek Háza). Valamennyi Esélyek Háza 3 fős szakmai munkatársi körrel működik. Fő feladataik: hálózatépítés, pályázati tanácsadás, képzések, ágazatközi együttműködések támogatása, stb.

- Civil Szolgáltató Központok:

Képző, tanácsadó, hálózatépítő funkciók, valamennyi megyében működnek.

Civil szféra

- Civil Házak Hálózata

Az ország 18 megyei jogú városában működő, Nonprofit Szolgáltató Központot – Civil Házat működtető nonprofit szervezet “Szolgáltató Központok a tartalmas nonprofit szolgáltatásokért” projektje. Célja, hogy a nonprofit közösségeknek szolgáltatásokat nyújtó szervezetek munkája még színvonalasabb legyen, épüljön és megerősödjön a szakmai hálózatuk.

3. *Nyitás a szociális informatikában*

Mint leírtuk, a tervezési eddigi folyamataiban építettünk az informatika világa által kínált lehetőségekre. A Regionális Szociálpolitikai Tervezési és Fejlesztési Hálózat építkezése során, a fenti szempontok mellett – területi és ágazat, valamint szektorközi együttműködések, társadalmasítás – egyenrangúan jelennek meg az informatika, illetve szociális informatika szempontjai. Nagy vonalakban ezek a következők:

- HASZNÁLHATÓSÁG – Minél több anyag digitalizáltan, interneten elérhetővé váljon, és a felhasználók számára leginkább használható és érthető formában váljon elérhetővé (kereshetőség, áttekinthetőség, láthatóvá tétel pl. a térinformatika segítségével, stb.).
- ELÉRHETŐSÉG – Az ország minden pontján dolgozó saját munkatársunk, szociális vagy más humán szakember, döntéshozó, stb. egyformán könnyen jusson hozzá adatokhoz, információkhoz, egyfajta szakmai támogatáshoz.
- NYILVÁNOSSÁG – Szakmai és „átlagfelhasználó” számára is váljon elérhetővé minden lényeges információ a tervezési, döntéshozási mechanizmusok és a tervdokumentumok tartalmát illetően egyaránt.

4. *Kapcsolódás további szakmafejlesztési tervekhez, folyamatokhoz, illetve azok támogatása*

Az elmúlt időszak egyik legnagyobb szakmai érdeklődést kiváltó történése a SZOLID projekt kidolgozása volt. A SZOLID a szociális törvény reformján túlmutató jelentős megállapításokat tesz, az ellátások megfelelőbbé tétele mellett az ellátórendszer elérhetőségének és kiépületlenségének kérdéseire is választ keres. A regionális szociális

helyzetelemzések, miután kistérségi szinten adnak képet a szociális problémákról és azokra született szakmai, intézményes válaszokról, hozzájárulhatnak az elképzelések érdemi szakmai vitájához. A nyilvánossá tett adatok, ellátási térképek stb. a szakmai fejlesztések megalapozottságát, akár pályázati támogatások odaítélésének támogatását is szolgálhatják a jövőben.

Eddigi munkánk igen rövid idő alatt, szokatlan intenzitással zajlott. Az itt ismertetett program, a létrehozott eredmények a minisztérium 30 millió forintos támogatásából valósultak meg. Folyamatosan idő- és kapacitáshiánnyal küszködtünk, és bízunk abban, talán a jövő év enyhülést hoz e téren. A fejlesztési és tervezési folyamatok, amelyeknek fősodrába került – s talán azt is mondhatjuk, amelyek irányát, lendületét valamelyest befolyásolhatta is – Hálózatunk, továbbra is számtalan újdonságot, kihívást rejt. Szeretnénk ezt folyamatosan megosztani minél több munkatársunkkal, a civil szféra képviselőivel, a szolgáltatásaink használóival. Erre teremtünk lehetőségeket az interneten, az írott szakmai sajtón, valamint a személyes találkozók, műhelybeszélgetések, regionális tervezői találkozók és konferenciák során. Talán már nem rajtunk múlik, mire használja e fórumokat saját szakmánk.

Rendhagyó utószó

Évek óta dolgozom a területfejlesztés és a szociálpolitika határterületén, s megélem naponta: mindkét „ágazat” hiszi és hirdeti magáról, hogy holisztikusan gondolkodik, ágazatközi megközelítéseket alkalmaz, és nyitott a problémaorientált működésmódokra, szemben a merev intézményorientáltsággal. E program eddigi sikere azoknak köszönhető, akik mindezen elveket valóban komolyan veszik, napi gyakorlattá teszik munkájuk során, akik szót értenek a szinte más nyelven beszélő, de hasonló értékek iránt elkötelezett társakkal. Szeretném ebben a formában is megköszönni régi és új, szociális és területfejlesztő vagy más humán ágazatot képviselő, egyetértő és gyakran vitázó, intézeti és másutt dolgozó, vidéki és budapesti vidéki kollégáimnak, hogy velük együtt dolgozva gyakorlattá formálhatjuk közös elképzeléseinket.

(Herpainé Márkus Ágnes)